Mart. 20.5.3

MARTINI

Ab

AZPILCVETA DOCTORIS NAVARRI,

IVRISCONSVLTORVM ÆTATE NOSTRA FACILE PRINCIPIS,

CONSILIORVM ET RESPONSORVM, QVÆ IN quinque libros, iuxta numerum & titulos Decretalium, diſtribuuntur,

TOMI DVO.

QVÆ QVIDEM IN HAC POSTREMA EDITIONE CONSILIIS penè trecentis aucta & multò melius, quàm in priori editione digeſta ſunt.

CVM QVIBVSDAM ANNOTATIONIBVS, QVAE, SI QVANDO SENtentia Doctoris minus probabi viſa eſt, magis receptam, & præſertim à Concilij Tridentini Illuſtriſſimorum Cardinalium Congregatione magis probatam demonſtrant.

ACCESSIT INITIO INDEX TITVLORVM TOTIVS IVRIS CANONICI, ET numerus Conſiliorum, quibus ſingulis titulis aſſignantur, & alius præterea capitum & legum quæ in eo opere penè ad verbum declarantur.

ADIVNGITVR IN FINE INDEX TOTIVS OPERIS, GENERALIA TOTIVS IVRIS AXIOmata, & ſententias, à maximè vtriuſque fori iudicum ſcire intereſt, complectens.

Primus tomus tres priores libros, qui tribus Decretalium reſpondent, continet.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA SALAMANCA

COLONIÆ AGRIPPINÆ,

Sumptibus Ioannis Gymnici, ſub Monocerote.

Anno M. DC. XVI.

STVDIOSO LECTORI SALVTEM.

SVPERIORIBVS annis hoc Martini Doctoris eximij opus multorum efflagitatione, qui rem vrgebant, non ſine quibuſdam veluti næuis prodire coactum, nos quoque tantò celerius coegit, vt idem diligentius expolitum, & ornatius denuò exponeremus. Nonnulla enim irrepſerant in tanta feſtinatione menda, nonnulla in Indicibus errata, nonnullæ quæſtiones minus proprijs, & congruentibus inſcriptionibus, titulisq; ſubiectæ; quædam etiam auctorum loca non ſatis rectè citata. Huc accedit, quod multa ſunt inſerta Conſilia peruulgata, atque contrita, quæ vel ipſius D. Nauarri iudicio tollenda fuerunt; vt ex epiſtola, quam offendimus ipſius manu conſcripta, quam noſtram huc iungimus, intelligere quilibet facilè poteſt. Quare in hac ſecunda editione curatū eſt, vt & errata in multis Conſilijs corrigerentur, ac ſuis in locis omnia collocarentur, & Indices ad commodiorem quoque rationem, vtilioremque reuocarentur. In quibus tamen Indicibus ratio potiſſimùm eſt habita ſacerdotum non doctiſſimorum, quorum cauſa maximè ſunt adhibiti, nempè vt Conſilia ipſa huiuſmodi Indicibus, quoad eius fieri poſſet, illuſtrarentur. Citata quidem omnia recognoſcere penitus, vt optabatur, non licuit. Ea porrò Conſilia, quæ vel faciliora, vel leuiora videri peritioribus viris fortè potuiſſent, omitti non ſunt paſſi confeſſarij, qui vt diximus, in hac ſcientia canonum non ita cæteros excellunt; quinetiam alia multa præterea vt adderentur nos penè compulerunt. Licet enim præſtantiſſimo cuique doctori nonnulla in his propè vulgaria videantur, magno tamen vſui minus peritis futura credimus, qui de huiuſmodi rebus doctiores viros conſulere ſæpius cogerentur, qua moleſtia nimirùm impreſſis iam profligatisq; quæſtionibus liberantur. Quocircà ſi quæ in his reſponſis non tam redolere doctrinæ præſtantiam videbuntur, quam viri eruditiſſimi deſiderit, nullam id D. Nauarro inſcitiæ, vel incuriæ notam poterit, opinor, inurere; cum præſertim ſæpè ſubitò res pendere cogeretur, nequeuit recognoſcendi ſpatium daretur, vt in quibuſdam conſilijs ipſe teſtatur; quæ tamen cùm ob eas cauſas, quas diximus, ipſa quoque promantur, non ita erunt accipienda, vt alia, quæ ſunt omnibus numeris abſoluta. Promiſerat quidem vir præſtantiſſimus ſe, habito delectu, horum aliqua, vt rogabatur, editurum, multis rebus breuitatis cauſa reſectis, nonnullis contra confirmandi cauſa additis; & in omnibus certè aliqua ſe recepit emendaturum, vt apertè in eius inchoata epiſtola, quam ſubijcimus, apparebit. Verùm morte imminente, cùm id præſtare ipſe non poſſet, ſibi non admodum probari ſignificauit, ſi ita ſine delectu omnia (præſertim verò quæ à ſe non eſſent ante recognita, emendata, expolita) proferrentur in lucem. Et ſanè, quod in priore editione monitum te eſſe, Lector humaniſſime, meminimus, ſi illi tantiſper vita ſuppeditaſſet, dum hæc ipſemet recognoſcere omnia poſſet; multò aliter quàm nunc prodeunt, ab ipſo res omnes conformatas prodituras fuiſſe exiſtimamus. Tu tamen hanc noſtram qualemcumque diligentiam, & propenſam in te voluntatem, amice Lector, in bonam partem precor accipias. Vale.

Exemplum epiſtolæ, quæ poſt primam huius operis editionem in Doctoris Nauarri ſcrinijs eſt reperta; & fortaſſe non penitus abſoluta, vel ſaltem emendata.

A Plurimis rogatus, & à nonnullis etiam Cardinalitia dignitate, eiſdemque Reuerendiſſimis iuſſus, vt ederem ſaltem aliqua de plurimis, quæ priuatim ſuper quæſtionibus de animis lucrandis multo tēpore in varijs Academijs, & Regnis reſpōdi, præſertim ab anno, à quo cœpi ſeruire in ſacro ſacræ Pœnitentiariæ prætorio fœlicis recordationis Pio quinto, & poſt eum occupādo me in reſpondendo quæſtionibus, quas de pœna ſeu lucrando appellat, decreui hoc anno ætatis meæ nonageſimo primo tam pium opus incipere, etiam canicula regnante, & non ſatis liber à catarro, qui me vnum circiter menſem vexauit; ne dum aptius tempus ſperatur, impediatur etiam facultas id præſtandi, & dolerem habuiſſe me vires, vel voluntatem parem ad hæc, licet facultas id perficiendi caſu, aut fortuna (quæ nil aliud, niſi ſumma illa prudentia eſt) non concedatur. Quorum Conſiliorum multorum multa gratia breuitatis abbreuiabo, nonnulla gratia confirmationis augebo, & in omnibus aliqua emendabo, declarabo, & vtiliora tam theoricè, quàm praxi (ſuperfluis in allegationibus reſecatis) efficere conabor: ſperans fore, vt ad id opem diuinam à Deo & Domino Ieſu Chriſto optimo maximo, mihi impetret illa potentiſſima cœlorum Regina parthenometor, eademque glorioſiſſima Theotocos, quæ non ſolùm inuocata, ſed etiam ſua ſponte fauorem donat, & ad miſeros miſericors explicat vlnas; quod vt de more dignetur facere, etiam atque etiam ſuppliciſſimè, & obnixiſſimè oro, atque flagito.

Et ſi dum hoc opus recognoſcitur, de quibuſdam admonendus aliter viſus eſt Lector, vbi videlicet aut ſacra Congregatio, aut alij grauiores auctores à D. Nauarro diſſentiunt, atq; alias generis eiuſdem, non tamen idcirco cætera omnia conſenſiſſe eſſe Lector exiſtimet, quia alia quoque multa tacitè animaduerſione digna prætermiſſa ſint.

CONSILIORVM SIVE RESPONSORVM MARTINI AB AZPILCVETA DOCTORIS NAVARRI,

LIBER PRIMVS.

DE SVMMA TRINITATE ET FIDE CATHOLICA.

SVMMARIVM.

1 Fidem confiteri occultus Chriſtianus habitans inter infideles non ſemper tenetur, ſecus quando per omiſſionem ſubtraheretur honor Deo debitus, vel vtilitas proximo impendenda.

CONSILIVM PRIMVM.

CVm multi infideles adulti baptizentur, & credant in Chriſtum firmiter, tamen minimè publicè audent id publicare formidine pœnæ: quæritur, an poſſint ſaluari, quia non habent commoditatem relinquendi patrimonium & patriā ob multos reſpectus.

1 Reſpondeo primò, quòd omnis Chriſtianus de præcepto tenetur confiteri fidem, iuxta illud Pauli *a* *Corde creditur ad iuſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem*, per quod id affirmat D. Thomas receptus. *b* Secundò, quòd præceptum de confitendo fidem eſt affirmatiuum, & ideo licèt obliget ſemper, non tamē obligat, vt aiunt, ad ſemper, ſicut obligant negatiua ſecundùm D. Thomam receptum à Theologis *c* & Archidiaconum *d* receptum à noſtris vbiq;. Tertiò, quòd ex his ſequitur, illos, de quibus quæritur, non obligari ſemper, & in qualibet loco ad confitendum fidē, ſed ſic in aliquo loco, & tempore, quando ſcilicet per dimiſſionē huius confeſſionis ſubtraheretur honor debitus Deo, & etiam vtilitas proximo impendenda: puta ſi aliquis interrogatus de fide taceret, & ex hoc crederetur, vel quod non haberet fidem, vel quod fides non eſſet vera, vel alij per eius taciturnitatem auerterentur à fide. quæ ſunt verba D. Thomæ, *e* & conſequenter non poſſunt ſaluari, niſi propoſitū firmiter confiteri fidem in omnibus prædictis caſibus, & confiteantur in illis occurrentibus, nec eos timor pœnæ excuſat. *f*

a ad Rom. 10

b 2.2.q.3. art.2.

c 2.2.q.3. art.2. & q.4. q. art.2.

d In c. ſi preſ-[illegible] 2. q. [illegible] & in ſumma de pœn. d. [illegible]

e 3.q.3. art.2.

f Arg. c. [illegible] [illegible]

DE CONSTITVTIONIBVS.

SVMMARIVM.

1 Ignorantia tunc demùm à peccato excuſat in totum, ſi ſit & ita caſu, quòd non omiſit facere aliquid eorum, quæ homines ſuæ conditionis vt ſciant facere ſolent. & nu. 2. 5. & ita cauſa peccati, quod ſi sciret, non faceret. & nu. 5.

2 Ignorantia affectata, quia quis ideo vult laborare, vt liberius peccet, non minuit, ſed auget peccatū, at craſſa, quæ quis ignorat, quòd homines ſuæ conditionis cōmuniter ſciunt, excuſat à tanto, ſed non à toto.

3 Ignorantia cauſa, & nō cauſa peccati eſt, quando quis, etiā ſi ſciret, non abſtineret, & hæc nunquam à culpa excuſat.

3 Ignorans probabiliter legem promulgatam, etiamſi ſciat tantum, excuſatur.

3 Promulgatio eſt de legis eſſentia, etiamſi ſit facta in Concilio, etiam cum Papæ confirmatione, nec antea ligat. 4.

4 Concilia etiam auctoritate Apoſtolica Papa abſente congregati lex lata, & promulgata non ligat, niſi etiam ab ipſo Papa fuerit confirmata.

5 Creditur in conſcientiæ foro aſſerens ſe ignoraſſe, & iuſtè ignoraſſe.

6 Ignorantia præſumptiuè in foro exteriori probatur eo ipſo, quòd non probatur ſcientia: item probatur iuramento, & alijs veriſimilibus præſumptionibus. 7.

7 Iuramento noſtro etſi ſtaretur regulariter in ijs quæ dependent ab animo noſtro, huic tamen ſtabis quando contrarium per probabiles probatur coniecturas, vel iuris præſumptio contraria adducitur, ſeu alia qualitas aliqua.

8 Sciſſe legem, ad effectum vt ea ligetur, non dicitur is, qui de ea aliquid audiuit, nu. 11. ſed nec requiritur vera per ſenſum corporis ſcientia, nu. 10. ſufficit tamen talis auditio, vel relatio, quæ in audiente fidem & credulitatem caudat, vel inducere debet. num. 11.

9 Iubilæorum dies incipit poſt eorum in dioceſi publicationem.

9 Credere nō tenemur quòd à quocūq; quomodolibet audiuimus, nec etiam charta impreſſæ, vel aduenis referentibus. 12. ſed ijs quæ inducere debent fidem & credulitatem. 11.

11 Lex Pontificia Romæ publicata ex ſtylo nō definit ligare prouinciales, etiam antequam in eorum publicetur prouincijs: requiritur tamen, num. 12. & 13. quod ſit recepta à maiori parte populi, in quo quis tunc reperitur, num. 13.

13 Roma cum fuerit, Romano viuito more.

14 Lex certum tempus à conditore præfixum habens non ligat antè, poſt verò omnes etiam ignorantes quo ad ſolam actus irritationem, quod ſi certum non habet præfixum tempus, & ſit inferioris principe, ſtatim ſtatim ligat. nu. 16. ſi principis, habet duorum tantum menſium à die publicationis. 17. ex ſtylo tamen Romano ſtatim ligat omnes, niſi probetur ignorantia. 18.

18 Promulgatio legis facta in aula Principis de iure communi nō habet vim in prouincijs, in quibus non publicatur, ſecus de ſtylo quo ad leges Pontificū. 19. 20.

19 Regulæ Cancellariæ ligant etiam prouinciales, niſi probent earum iuſtam ignorantiam.

20 Legum Eccleſiaſticarum ſcientiam habere magis ſatagere tenetur homines, quàm ſecularium, cùm à ſpiritualibus, quæ nota ſunt, non admodum diuerſa ſint.

21 Promulgatio legis in prouincia etſi non requiratur ad effectū obligandi, requiritur tamē quandoq; ad effectum, vt incurratur pœna.

21 Intellectus c. cùm infirmitas, de pœnit. & remiſſ.

22 Ignorantia promulg. ſcienti legis ſi ſit probabilis, iure naturæ excuſat, aliàs non. & 22.

23 Lex quæ non eſt recepta per maiorem partem ciuitatis, cuius quis eſt, non ligat. Item ſub ea conditione cenſetur promulgata, ſi recipiatur, nu. 24. quod & de extrauagantibus & bullis etiam commendem. num. 33.

24 Lex quæ decennio non fuit recepta, non ligat, ſed qui primi non recipiunt, peccant, niſi probabilis ignorantia, aut principis potentis cogere diſſimulatio excuſet. at reliqui legitimam non ſeruandi cauſam habent, ſi ab alijs nequaquam ſeruari cœptam non ſeruant.

25 Lex quæ etiam ob ignorantiam non fuit decennio recepta, ſeu obſeruata, modò acciderit caſus de quo lex ſtatuebat, euertatur. 26. 27.

27 Deſuetudo illa tollit legem, quæ actum cōtra legem continet, & hæc etiam ſi cōſtat actus ſiat ab ignorātibus legem. 26. 27.

28 Recepta quæ non fuit à principio lex, ſi vt poteſt poſtea ab vniuerſitate recipiatur, vim legis quo ad futura obtinebit, at à

MARTINI

Ab

AZPILCVETA DOCTORIS NAVARRI

CONSILIORVM

Siue

RESPONSORVM

VOLVMEN SECVNDVM:

Nunc primò in Germania in lucem editum, diligenter recognitum, ac multis denuò locupletatum conſilijs.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,

Sumptibus Ioannis Gymnici, ſub Monocerote.

Anno M. DC. XVI.